RUSKI INWALID

N°. 92.

NIEDZIELA 22. Kwietnia 1817.

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości kraiowe: Królewstwo Polskie. — Wiadomości zagraniczne naynówsze: Niderlandy. Francyia. Angliia. — Rozmaite wiadomości. — Wiadomości uczone.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

Z Peterzburga, 21. Kwietnia.

Missyonarze Seramporscy w Indyiach Wschodnich, zaymuiący się wydawaniem Biblii w 27 rozmaitych ięzykach Indyyskich, chcąc oświadczyć swoią wdzięczność Towarzystwu Biblijnem Rossyyskiemu, ktore posyłało im exemplarze Biblii w rozmaitych ięzykach drukowane u nas, przysłali do Biblioteki Komitetu centralnego, Xięgi Moyzesza w ięzyku Sanskryckim, i Nowy Testament w ięzykach Bengalskim, Indostańskim, i Oryskim. Tak to słowo swięte, nie zna według obietnic Boga ani odległości mieysca, ani przeszkod rozłączaiących ludzi.

— Radca Tayny Xiaże *Gallicyn* zebrawszy znowu z rozmaitych składek na rzecz mieszkańców miasta Ufy zruynowanych przez pożar, 15,000 rubli ass., przesłał do Orenburgskiego Cywilnego Gubernatora, aby takowe pieniądze rozdane były według przepisów rodzinom, w naypotrzebnieyszem znayduiącym się stanie. — Urządzony iest osobny Komitet, którego obowiązkiem iest, czuwać nad ulepszeniem losu tych nieszczęśliwych mieszkańcow. — Summy dotąd przesłane do rzeczonego Komitetu, wynoszą 64,000 rub., z których 40,000 są darem szczodrobliwey Nayiaśnieyszego Pana ręki.

Królewstwo Polskie.

Z Warszawy, 12. Kwietnia.

O porządku urządzenia kupiectwa, postanowienia Namiestnika Królewskiego.

(Dokończenie.)

TYTUŁ III.

O Czeladnikach.

42. Opatrzony w list wyzwolenia, winien praktykować naymniey lat dwa iako czeladnik, wyiąwszy przypadek wyrażony w artykule 53.

Może zostać u kupca, gdzie był w nauce, lub wniyść w służbę do innego.

43. W każdym przypadku, między czeladnikiem w służbę wchodzącym a kupcem onego przyymuiącym następuie umowa.

44. Czeladnik na trzy miesiące wprzód kupca, od którego chce wyyść, uprzedzić powinien.

45. Czeladnik wychodzący otrzyma świadectwo od swego Pryncypała, obeymuiące zakwitowanie zupełne czeladnika przez kupca. Ma bydź wizowane od starszych.

46. Nikt bez takiego świadectwa i zakwitowania nie iest mocen przyymować czeladnika, pod karą wyrażoną w artykule 41.

47. Obcy czeladnik w dni trzy od przybycia swoiego u starszych stawić się powinien, ktory

zaawizuią świadectwo iego służby, i o pomieszczenie onego postaraią się.

Gdyby zaś świadectwa były niedokładne, Prezydentowi miasta doniosą.

48. Czeladnik o kradzież sądownie przewiedziony i skazany, prawa swe w kupiectwie utraca.

T Y T U Ł IV.

O Kupcach.

49. Odtąd chcący zostać kupcem, zgłosi się o to do właściwego Prezydenta lub Burmistrza, i następuiącym warunkom zadosyć uczynić będzie obowiązany:

a) winien udowodnić, iż może uzyskać prawo mieyskie, i w tym celu z dotychczasowego sprawowania się swoiego wierzytelne okazać świadectwa.

b) Złożyć list wyzwolenia i świadectwo z odbytey dwuletniey służby czeladniczey; albo

c) okazać, że handel swóy prowadzić chce przez osobę, usposobienie dopiero wspomnione posiadaiącą.

d) Udowodnić, że posiada 6,000 zł. naymniey maiątku własnego. Prezydent lub Burmistrz miasta podanie to prześle starszym kupiectwa, którzy ie sprawdzą, i uwagi swe podadzą.

50. Po wysłuchaniu zdania starszych, ieżeli warunki powyższe dopełnionemi zostaną, i podaiący się przepisom względem uzyskania prawa mieyskiego zadosyć uczynił, Prezydent lub Burmistrz miasta wyda mu pozwolenie do prowadzenia handlu.

51. Otrzymuiący pozwolenie to, opłaci do skrzynki kupieckiey w kassie mieyskiey,

Hurtownik 300 zł.
Kupiec inny 180 zł.

Poczem w listę kupców wpisany zostanie.

T Y T U Ł V.

Przepisy ogólne.

52. Gdzie mniey iest niż 10 kupców, a przeto nie ma zgromadzenia, kupcy innego lub innych miast dołączeni będą, dopóki w takowym kupieckim okręgu liczba przepisana uzupełnioną nie zostanie; pomiędzy temi starszego i podstarszego Kommissya Woiewódzka oznaczyć ma.

53. Jeżeli podaiący się na kupca udowodni zdatność i kapitał dostateczny do prowadzenia handlu, Prezydent w stolicy, w innych miastach Kommissyie Woiewódzkie uwolnić go mogą od składania listu wyzwolenia i świadectwa z dwuletniey wprawy czeladniczey, i wydadzą mu pozwolenie do prowadzenia handlu; poczém podług artykułu 51 w listę kupców mieyscowych wpisany zostanie.

54. Kupcom obcym osiadaiącym, dobrodzieystwa ogólne dla cudzoziemców wskazane, są upewnione.

55. Opłaty wyżey oznaczone i kary porządkowe do skrzynki kupieckiey w kassie mieyskiey składane, na potrzeby mieyscowe kupiectwa używane, a w końcu roku każdego obrachowane będą. Starsi zaś rachunek ten przeyrzą i zaświadczą.

56. Starsi składek żadnych na kupców naznaczać nie są mocni.

57. Kary porządkowe nie inaczey iak przez właściwy Sąd policyyny będą wymierzane, za wysłuchaniem w potrzebie starszych.

58. Spory o pretensye między uczniami, czeladnikami a kupcami, przez starszych niezałatwione, należą do drogi właściwey sądowey.

59. W rzeczach Policyi kupiectwa dotyczących, starsi wnioski swe czynić maią Prezydentowi lub Burmistrzowi miasta.

60. Handel produktów kraiowych bez ograniczenia wszelkiego każdemu iest wolny.

61. Drobni kramarze, przekupnie, i handluiący żywnością urządzeniem tém nie są obięci.

Uskutecznienie postanowienia tego Kommissyi Rządowey Spraw Wewnętrznych i Policyi polecamy.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu Rady Administracyyney dnia 11. Stycznia 1817.

(Podpisano) *Zaiączek.*

Min. Spraw. Wewnę. i Policyi (Podp.) T. *Mostowski.*

Radca Sekret. Stanu Jenerał Brygady (Podp.) *Kossecki.*

Zgodno z Oryginałem:
Radca Sekretarz Stanu, Jen. Br.
(Podp.) *Kossecki.*

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE NAYNOWSZE.

N I D E R L A N D Y.

Z Bruxelli, 8. *Kwietnia.*

J. C. M. Xiężna Następczyna pierwszy raz po połogu znaydowała się dnia wczorayszego na mszy w kościele Augustyianów. Król, Królowa i cała rodzina Królewska byli także w kościele. Xiężna odebrała dziś rano powinszowania od kawalerów dworu z okazyi narodzenia Xiążęcia Jey syna J. C. M. dnia iutrzeyszego w wieczór będzie przyymować damy.

— Donoszą z Berlina pod dniem 6. b. m. iż Król ozdobił Xięcia Anhalt-Bernbourg orderem

orła czarnego, Narzeczoney zaś Jego posłał order Ludwiki.

— Kommissyia przychodów Rady Stanu w Berlinie, odbyła dnia 5. b. m. swe pierwsze posiedzenie.

— P. *Lobo-Silveyra*, Minister pełnomocny Portugalski, 6. b. m. dawał wielki obiad i bal, obchodząc uroczyście dzień koronacyi swoiego Króla.

— Z Włoch i Hiszpanii smutne odbieramy doniesienia o ustawicznych trzesieniach ziemi. W Hiszpanii nawet miasta i wioski zniknęły pod urwiskami gór, które się na nie osypały.

F r a n c y a.

S Paryża, 9. *Kwietnia.*

Monsieur w towarzystwie dwóch Xiążąt swych synów, i Marszałkow Xięcia *Tarentskiego* i *Reggio*, przytomni byli dnia wczorayszego popisowi siedmiu regimentów pieszych, dwóch batalionów gwardyi narodowey, trzech regimentów iazdy, i dwóch bateryi artyleryi.

— Exekwie Marszałka *Masseny* maią bydź obchodzone dnia iutrzeyszego z wielką okazałością. Mowią, iż połowa garnizonu Paryskiego ma bydź pod bronią. Uważaią, iż w *Moniterze*, rosciągnięto urzędową zasłonę na konduitę iego przez sto dni.

— Donoszą s *Calais*, iż 1. b. m. około 3000 żołnierza Angielskiego wsiadło na 16 przewozowych statków, i popłynęło do swey oyczyzny. Nazaiutrz ieszcze 500 udało się za nimi, iuż to był ostatni oddział woyska Angielskiego przeznaczonego na powrót do Wielkiey-Brytanii.

— Marszałek Xiąże *Belluno*, na paradzie dnia 6. b. m. zdał dowodzstwo gwardyi Królewskiey Marszałkowi *Tarentskiemu.*

— Margrabia *Bassompierre*, Jenerał-Porucznik, i ieden z naywiernieyszych sług Królewskich przed kilku dniami umarł w Wersalu w wieku lat siedmdziesiąt kilku.

— Do Kadyx przybyła flota z Gnaïra naładowana Cukrem, Kakao, i Srebrem. Do tegoż portu wpłynęła flota z *Lima*, którey powiekszey części ładunkiem iest srebro. Czekaią ieszcze iedney skąd i nąd.

— 6 b. m. pewny człowiek rzucił się z rospaczy s trzeciego piętra na ulicę. Przypadek ten, odnowił szególne zdarzenie oznaczone w historyi Ateńskiey, i pamiętne przez sławny sąd Areopagu. Ten nieszczęsliwy padł na iakiegoś posłańca, przechodzącego w tym momęcie pod oknami. To nagłe spadnienie nieprzyczyniło innego szwanku obadwóm, oprocz mocnego uderzenia, zaniesiono ich do szpitalu, i spodziewaią się iż w krótce zupełnie będą zdrowi.

A n g l i a.

Z Londynu, 8. *Kwietnia.*

Królowa 5. b. m. zwołała Radę Doktorów, którey przedmiotem było rostrząsanie stanu zdrowia Króla. Rada takowa, następuiący ogłosiła buletyn:

« Stan zdrowia Króla przez cały przeszły miesiąc był spokoyny i dobry, lecz Umysł Jego zawsze iednostaynym podlega słabościom »

Dzień wczorayszy przeznaczony był w Rio-Janeiro na koronacyą Króla Jegomości *prawowiernego* Portugalskiego, Brezylskiego i Algarwskiego, *Jana VI.* Spiewane było uroczyście *Te Deum* w Kaplicy Portugalskiey. Wszyscy poddani tego Monarchy mieszkaiący w tey stolicy, znaydowali się na nim.

— Mowią iż nastąpi wkrotce nowa nominacyia parów; dway z nich maią bydź wyniesieni na dostoieństwo Xiążąt.

Burmistrz *Norfolkski*, w skutek proźb Xięcia de *Norfolk*, Hrabiów *Spence*, i *d'Albemarle*, Lordów *Anson* i *Petre*, iako też innych 30 znakomitych osób, zwołał był zgromadzenie Hrabstwa. « W celu uchwalenia Adressu do Xięcia Rejenta, winszuiąc mu szczęsliwego przebycia ostatniego napadnienia, i prosząc, aby oddalił od swoiey Osoby, i Rady, Ministrów, których prowadzenie się dowodzi, iż są rowni nieprzyiaciele tronu i narodu.» Zgromadzenie w samey rzeczy było zwołane na dzień 5. b. m. w Norwich. Hrabia *Albemarle* pierwszy powstał przeciwko Ministrom, przyłączył się do iego zdania P. *Southam.* Pan *Firth* chciał zabrać głos, lecz powszechne krzyki, a nawet nieprzyiacielskie odezwy przez długi czas niepozwoliły mu mówić. Nakoniec wsrzód krzyków i gwizdania odezwał się z zapytaniem, czy można się spodziewać aby odmiana Ministrów, potrafiła zmnieyszyć klęski pochodzące iedynie stąd, iż handel nasz odwrócono od należytego kierunku, i że nagle stan woyny zamieniliśmy na pokoy. Daley Pan *Firth* przekładał zaniechanie proiektu odmiany Ministrów. P. *Harrey* był za tem zdaniem.

P. *Coxe*, mówiąc przeciwko Ministrom nazwał *Ludwika XVIII.* przywłaszczycielem. P. *Wodehouse* okazał mocne podziwienie, iż tak szanowny członek mogł nazwać *Ludwika XVIII.* przywłaszczycielem. «Jeżeli ten iest przywłaszczycielem, dodał, niema więc w całem Chrześciaństwie Monarchy, któryby miał prawo do tronu na którym siedzi.»

P. *Harvey*, nazwał hipokrytą szlachetnego Lorda, który się naypierwszy odezwał przeciwko Ministrom, ato s przyczyny iż w iednym adressie zawarł dwa przeciwne przedmioty. Lord *Albemarle* odpowiedział, iż aźnadto iasno się tłomaczył, i nierozumie aby zasłużył na imie hipokryty.

Po wielu sprzeczkach poprawa adressu, proponowana przez Pana *Firth*, odrzuconą została, a postanowienie pierwsze przyięte.

— *Knigt*, ieden s przekształcicielów Manchesterskich, stawiony tu był dnia wczorayszego przed Sekretaryiatem Stanu, po czem zaprowadzono go do więzienia.

— Pomieszczone iest w gazetach naszych następuiące pismo z Monte-Video pod datą 24. Grudnia:

«Port nasz osadzony iest teraz flottyllą Portugalską, składaiąca się z iednego okrętu od 74 harmat, dwóch bryków, i innych mnieyszych statków. Woysko nieprzyiacielskie pod dowodzstwem Jenerała Lecor, znayduie się w odległości około mil 100, a sądząc z opieszałości, iaka się widzieć daie we wszelkich iego czynnościach, trzeba się spodziewać, iż przedsięwzięcie zaniechanem będzie »

— Obiad i bal który Lord-Mer ze zwyczaiu daie co rok w wielkonocny poniedziałek, był przeznaczony w tym roku dla biednych, lecz to nieprzyszło do skutku, i dnia wczorayszego miał mieyce w sali ratuszowey; przed iedynastą iuż do 4000 osób ziechało się na bal. Xiąże *Sussex* rospoczął go menuetem z Miss Wood. Po czem nastąpiły kadryle, lecz tak wielki był nacisk, iż wszelkie usiłowania Lorda-Mera chcącego dać mieysce tańcuiącym, były na próżno. Małżonka iego musiała opuścić salę balową. Ledwie o pierwszey po północy nacisk począł się zmnieyszać, i znowu rospoczęto tańce.

ROZMAITE WIADOMOSCI.

Miasto *Armedillo*, położone w starey Kastylii, niedawno przez osuwięciesię gory zupełnie zasypanem zostało. Wierzchołek tylko iedney naywyższey wieży daie się widzieć. Mieszkańce wszyscy zagrzebani są razem z ich domami. — Nadto w wielu mieycach w Hiszpanii dało się czuć znaczne trzęsienie ziemi, od którego i miasto stołeczne Madryt niebyło wolnem. — W okolicach Siera de Cameros otworzył się wólkan, i silne wybuchał ognie.

WIADOMOSCI UCZONE.

Częste trzęsienia ziemi, których doświadczaią w wielu stronach Europy a szczególnie w Sabaudyi i Szwaycaryi, wzbudziły uwagę pewnego uczonego człowieka, zaymuiącego się Umieietnościami fizycznemi w Szwaycaryi.

Oto iego uwagi i zdanie o tym strasznym ziawisku przyrodzenia.

Teoryia trzęsienia Ziemi.

«Uważamy s pilnością, i starannie rostrząsamy wszystkie skutki trzęsienia ziemi, a zupełnie obojętni iesteśmy w odkrywaniu przyczyn, ktore mu daią początek. — Nauka tych przyczyn byłaby próżną, gdyby nieprowadziła nas do wyrachowania skutków, i niesłużyła do poznania przyrodzenia i oznaczenia siły wypadków, które się mogą ieszcze przytrafić.

Od kilku dni o niczem więcey nie mówią, iak o trzęsieniach ziemi; doświadczono ich w wielu mieyscach w Szwaycaryi, Sabaudyi i Francyi. Lęka się pospólstwo, trwożą się mniey lub więcey boiazliwe umysły, ludzie, których ogarnął przesąd tworzą wnioski stosowne do swych wyobrażeń, Uczeni zaś przestaią na rosprawianiu; a oto na czem się kończy tych ostatnich teoryia w tey mierze.

Badacze przyrodzenia, ogniste wybuchy czyli wólkany, i sam nawet rozum, nauczyły nas, iż cała część wnętrzna zamieszkaney przez nas kuli iest w stanie płynnym, i że ta ciekła materyia podobna iest i też sama co ława wrząca, albo szkło rostopione. To straszne iezioro kruszców płynnych, pokryte iest tylko skorupą s teyże samey materyi, lecz iuż wystygłey, grubość iey, iest bardzo mała w porównaniu niezmierney massy wrzącey, którą obwiia. Wyobraźmy sobie ieżeli podobna, co się dzieie na powierzchni ogromney kuli ławy wrzącey, to iest co się dzieie między tą rospuszczoną materyą. i twardą czyli raczey tylko co stwardniecłą skorupą ziemi, pokrywaiącą całą tę płynność, wystawmy sobie skutki tey ciągłey pracy, tego ruchu, tych strasznych iż tak rzec można spustoszeń czyli napaści, iakie materyia płynna wrząca wywiera na słabe ieszcze i miękkawe sklepienia i słupy, podtrzymuiące tak cięką ieszcze skorupę, to iest tę ziemię na którey mieszkamy.

Łatwo sobie wystawić można, iak często, są podmyte, rostopione i rosciągnięte straszne i ogromne pieczary, na których nam się zdaie, iż mocno i stale osadzeni iesteśmy, i które oddzielaią nas od oceanu szkła rostopionego. A rosciągaiąc się ustawicznie, i tracąc powoli spoienie, skorupa naktorey mieszkamy, musi koniecznie w niektórych mieyscach bydź przedartą, przez moc ognia który ią trawi i rospycha. Ustępuie sile gdyż się iey oprzeć niemoże. (*Dalszy ciąg pózniey.*)